

Pensions at a Glance 2009: Retirement-Income Systems in OECD Countries

Summary in Norwegian

Et blikk på pensjoner 2009: Pensjonsordninger i OECD-land

Sammendrag på norsk

Krisen og pensjonspolitik

Tallene i nyhetene er skremmende. På grunn av finanskrisen, tapte private pensjonsfond i OECD 23 % av investeringens verdi i løpet av 2008, eller ca. 5,4 trillioner USD. I hele OECD-området forventes økonomisk produksjon å falle med 4,3 % i 2009, og det forventes ingen vekst før 2011. Arbeidsledighet forventes å vokse fra 5,6 % av arbeidsstyrken i 2007 til 9,9 % i 2010. Det som startet som en finansiell krise, har blitt en økonomisk og sosial krise.

Private pensjonsordninger står overfor de mest umiddelbare og synlige problemene på grunn av fallet i aksje- og eiendomsprisene. Effekten er helt klart størst der private pensjoner allerede spiller en viktig rolle for pensjonsinntektene, f.eks. Australia, Nederland og USA. Men ingen land og ingen pensjonsordninger er sikret mot krisen. Offentlige pensjonsordninger vil også få finansproblemer etter hvert som

inntektsbidrag skrumper inn og trygdekostnader øker i kjølvannet av høyere arbeidsledighet og lavere inntjening.

Mange mennesker har mistet en betydelig del av sin pensjonssparing, i pensjonsordninger og andre aktiva. Situasjonen er spesielt ille for eldre arbeidere. Ikke bare er det mye vanskeligere for dem å finne et nytt arbeid hvis de blir arbeidsledige, men de har i tillegg kort tid å vente på at deres oppsparte midler stiger i verdi før de går av med pensjon. Inntekt fra sparing, inkludert private pensjoner, utgjør gjennomsnittlig en fjerdedel av pensjonistenes inntekter i OECD-land. I sju av dem, utgjør den over 40 %.

Vil disse tapene føre til en sterk vekst av fattige blant pensjonister? Mange OECD-land har programmer som fungerer som "automatiske stabilisatorer", og som sprer effekten av investeringstapet på alle pensjonsinntekter. Folk med pensjon under kritiske terskler, vil f.eks. få behovsprøvd trygd. Men sikkerhetsnettet for de eldre er, eller vil være, utilstrekkelig i noen land når inntekten fra privat sparing faller.

Det kortsiktige politiske presset på myndighetene til å finne en umiddelbar løsning, er enorm. En klar og reell fare er at politikerne blir fristet til å redusere antall eldre arbeidsledige ved å overføre dem til langsiktig syke- eller uføretrygd, eller ved å førtidspensjonere dem. Tidligere erfaring viser imidlertid at tiltak som er ment å være kortsiktige, har en tendens til å vedvare. Dette legger en tung byrde på de offentlige finansene og økonomien. Tiltakene bør også unngås fordi de avviker fra behovet for å øke gjeldende pensjonsaldre i en tid med en aldrende befolkning.

Krisen har fremhevet det fortsatte behovet for reform i både offentlige og private pensjonsordninger. Blant reformene som gis høyest prioritet, er en evaluering av offentlige planer for å sikre en effektiv beskyttelse mot fattigdom, både nå og i fremtiden. Automatiske pensjonstilpasningsordninger som mange land har innført for å knytte pensjoner til forventet levetid og finansplaner, kan også trenge en revurdering. Hvis reglene anvendes nå i krisen, vil det ofte bety trygdekutt, i visse tilfeller i nominelle priser. Myndighetene må vurdere nøye om reglene bør anvendes nå, utsettes midlertidig inntil det økonomiske oppsvinget starter, eller anvendes selektivt ved å frita svakerestilte pensjonister.

Tillit til private pensjoner er lavere en noensinne. Noen har anbefalt et skritt bort fra diversifiserte pensjonsordninger og tilbake til en ren offentlig pensjonsordning som betales over skatteseddelen. I f.eks. Slovakia har arbeidere som er dekket av de nye bidragsbaserte pensjonsordningene, har fått lov til å gå tilbake til den offentlige ordningen. Men nedskjæringer i hardt ervervede reformer er et skritt i feil retning. Den finansielle og økonomiske krisen har flyttet oppmerksomheten vekk fra demografiske utfordringer, men de har ikke forsvunnet, og det haster å ta fatt på

dette.

For å unngå slike omslag, er det vesentlig å gjenopprette tilliten til private pensjoner. Igjen har krisen gjort det smertelig klart at det er behov for endringer i måten private pensjonsordninger fungerer. Slike endringer omfatter bedre kontroll, mer effektiv administrering, klarere informasjon om risikoer og gevinster ved forskjellige ordninger, og en automatisk overgang til mindre risikable investeringer etter hvert som folk nærmer seg pensjonsalderen. Hvis politikere mislykkes i å sette opp en overbevisende plan for diversifiserte pensjonsordninger, med en kombinasjon av offentlig og privat, over skatteseddelen og fond, individuelt og kollektivt, vil de kastes tilbake til trinn én i sine anstrengelser for å opprettholde velstand i aldrende samfunn.

OECD Pensions at a Glance 2009: En veiledning

Finanskrisen og den dype økonomiske krisen som har sprunget ut av den, har dominert nyhetene i over et år. Det første av de spesielle kapitlene i Del I av 2009-utgaven av *Pensions at a Glance* ser på krisens konsekvenser på pensjonsordninger. Det spesielle kapitlet undersøker hvilke enkeltpersoner (særlig ulike aldersgrupper) med hvilke typer pensjonsordninger og i hvilke land er mest berørt av krisen.

Tiltakene myndighetene allerede har truffet for å dempe effekten av krisen, diskuteres og evalueres. Kapitlet viser at pensjonsordninger har blitt berørt på to viktige måter av den økonomiske stimuleringspakken som mange myndigheter har innført: Økt trygd til eldre mennesker og bruk av offentlige pensjonsreserver for å finansiere krisetiltak. Andre svar på pensjonspolitikken vurderes også. Dette gjelder arbeidsmarkedet, offentlige sikkerhetsnett, regulering av private pensjonsfond og investeringsvalg.

Inntektene til dagens eldre og fattigdom blant dem undersøkes i det andre spesielle kapitlet i Del I. I midten av år 2000 var inntektene til mennesker over 65 år, verdt 82 % av inntekten til den samlede befolkningen i gjennomsnitt i OECD-land (det ble tatt hensyn til forskjeller i husholdningsstørrelse). Men det finnes store forskjeller mellom landene. Fattigdom blant eldre finnes omtrent ikke i noen land, mens over 40 % av de eldre lever i inntektsfattigdom i f.eks. Korea. Fattighedsratene ligger på gjennomsnittlig 13,2 % blant de eldre i OECD sammenlignet med 10,6 % i befolkningen. Kapitlet diskuterer også hvordan inntekt og fattigdom blant de eldre sannsynligvis vil utvikle seg i fremtiden som følge av pensjonsreform, og samfunnsmessig og

økonomisk endring.

Nye pensjonsreformer er temaet i det tredje spesielle kapitlet i Del I. Oppdateringen av analysen i den forrige utgaven av *Pensions at a Glance* viser at OECD-land har fortsatt å reformere sine pensjonsordninger i perioden etter 2004. I kun fem land var det liten eller ingen endring. Disse nye reformene er sortert etter nøkkelmål for pensjonsordningen: Dekning av arbeidere, pensjonens tilstrekkelighet, finansiell bærekraftighet, økonomisk effektivitet (minimale negative følger for sysselsetting og sparing), administrativ effektivitet og sikre pensjonsinntekter overfor ulike risikoer og usikkerheter.

Vurderingen av reformene viser at perioden 2004-08 har vært mer preget av evolusjon enn revolusjon. I denne perioden skjedde ingen av de brede, systemiske reformene som fant sted i tiåret frem til 2004. I noen land, f.eks. Østerrike, Irland, Norge og USA, har nå reformprosessen stanset opp. I andre land går reformprosessen langsommere eller til og med i motsatt retning. Lovendringer i pensjonsordningen i f.eks. Italia ble utsatt. I Slovakia har arbeidere som er dekket av de nye bidragsbaserte pensjonsordningene, fått lov til å gå tilbake til den offentlige ordningen, og lignende returordninger diskuteres andre steder. Krisen kan føre til videre endringer som ikke er i tråd med den langsiktige strategien som trengs for en bærekraftig pensjonspolitik.

Det siste spesielle kapitlet i Del I som også oppdaterer og arbeider videre med den forrige utgaven av *Pensions at a Glance*, ser på hva private pensjoner dekker. Kapitlet fokuserer på land med lave offentlige pensjoner som gjør at enkeltpersoner har større ansvar for sin egen pensjon. Faktum er at finanskrisen skaper reell bekymring, spesielt hvis den undergraver tilliten til private pensjoner. Skattebegrensninger betyr at private pensjoner tross alt må forbli en del av regnestykket når det gjelder alderspensjoner. Tiltak som sikrer at folk sparer til pensjonen, vurderes, inkludert automatisk innmelding og skatteincentiver.

En rekke pensjonsindikatorer presenteres i rapportens Del II. De første ni indikatorene ser på individuelle pensjonsrettigheter beregnet etter pensjonsmodellene i OECD. Verdiene til parametrene gjenspeiler situasjonen i 2006. Beregningene skal vise fremtidige rettigheter for arbeidere som kom inn på arbeidsmarkedet i 2006, og som fortsetter hele arbeidslivet under samme regelverk. Brutto erstatningsrate – pensjonsinntekt i forhold til arbeidsinntekt – for arbeidere med gjennomsnittslønn var på 59 % i de 30 OECD-landene i gjennomsnitt. Den varierer fra 31 % i Storbritannia og 34 % i Irland og Japan, helt opp til 96 % i Hellas. En ny indikator som viser erstatningsratene inkludert vanlige frivillige private pensjonsordninger, har blitt tilføyd i utgaven for 2009.

I mange land tilbys de eldre en lavere inntektsskatt, og de

fleste pensjonister betaler ikke bidrag til folketrygden. Gjennomsnittlig netto erstatningsrate (det er tatt hensyn til skatt og avgifter) er dermed 70 % ved gjennomsnittsinntekter. Erstatningsratene er vist separat for menn og kvinner, og ved ulike inntektsnivåer.

Det som teller for statlige utgifter, er ikke bare erstatningsraten på pensjonstidspunktet, men også verdien av det globale pensjonsløftet. Dette måles av indikatoren på ”pensjonsformue”, som viser pensjonsverdien for hele levetiden, og som tar hensyn til forskjeller i pensjonsalder, forventet levetid og indeksering av utbetalt pensjon. Menn i Luxembourg vil i gjennomsnittet motta rundt 825 000 USD i pensjon i sin levetid, og kvinner rundt 1 million USD. Luxembourg er kanskje et ekstremt eksempel, men pensjonsverdien for hele levetiden er verdt 400 000 USD for menn og 475 000 USD for kvinner i OECD-land i gjennomsnitt.

Et annet sett med fire indikatorer er ny i 2009-utgaven av *Pensions at a Glance*, og undersøker bredere elementer i pensjonsordningene. Den presenterer informasjon om bidragene og hvordan pensjonsbidragsratene har endret seg over tid. Faktisk har bidragsratene vært påfallende stabile gitt det demografiske presset på pensjonssystemene, og har økt fra 20 % i 1994 til 21 % i 2007 i gjennomsnitt. Dette presset kommer imidlertid klart frem i de offentlige pensjonsutgiftene, som økte 17 % raskere enn de nasjonale inntektene mellom 1990 og 2005, fra 6,2 % til 7,2 % av bruttonasjonalproduktet. Indikatoren på pensjonsutgifter omfatter også informasjon om obligatoriske private pensjoner og alle typer trygd, f.eks. boligstøtte og stønader. To indikatorer på pensjonsordninger gjelder private pensjoner, med opplysninger om hva frivillige private pensjoner dekker og verdien av aktiva i pensjonsfond. I rundt en tredjedel av OECD-land finnes det praktisk talt ingen private pensjoner, men i sju av dem er 45 % eller mer av arbeidsstyrken, medlem i frivillige pensjonsordninger, og i 11 land er private pensjoner obligatorisk. Før denne krisen satte inn, var pensjonsfond verdt tilsvarende 75 % av samlede nasjonale inntekter i OECD.

Det siste settet med fire indikatorer ser på bakgrunnen og konteksten til pensjonsordningene. Tre er knyttet til demografi: Forventet levetid, fruktbarhet og avhengighetsrate (antall pensjonister per person i arbeidsfør alder). Disse indikatorene viser at alle OECD-land blir eldre, men med forskjellig hastighet. Korea forventes å gå over fra å være det tredje yngste OECD-landet til det nest eldste i 2050 (etter Japan). Andre land, f.eks. Frankrike, Nederland, Sverige og Storbritannia, er allerede demografisk sett gamle, og eldes derfor ikke så raskt over de neste tiårene. Opplysninger om gjennomsnittslønn, som danner grunnlag for mange av de andre indikatorene, er også å finne her.

Landenes profiler i Del III av *Pensions at a Glance 2009* gir

nøkkelindikatorer på nasjonale pensjonssystemer, presenterer parametere og regler på en konsekvent måte og angir de viktigste resultatene for individuelle pensjonsrettigheter: Erstatningsrater og pensjonsformue. I begynnelsen av Del III finnes det en praktisk tabell med nøkkelparametere og regler for alle de 30 OECD-landene.

© OECD 2009

Denne oppsummeringen er ingen offisiell OECD-oversettelse.

Denne oppsummeringen kan reproduseres hvis OECDs copyright og originalens tittel angis.

Flerspråklige oppsummeringer er oversatte utdrag av OECD-publikasjoner opprinnelig utgitt på engelsk og fransk.

Disse er gratis tilgjengelige på OECDs Online Bookshop www.oecd.org/bookshop/

For ytterligere informasjon, ta kontakt med OECD Rights and Translation unit, Public Affairs and Communications Directorate, rights@oecd.org eller per faks: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Besøk vårt nettsted www.oecd.org/rights/

